

Steeds meer gezinnen met kinderen op straat

EEN AUTO ALS HUIS

Defence for Children krijgt op de helpdesk steeds vaker meldingen dat gezinnen met kinderen op straat belanden omdat ouders de woonkosten niet meer kunnen opbrengen. Armoede als gevolg van de economische crisis lijkt hiervoor de belangrijkste oorzaak. De reguliere opvangplekken zijn meestal niet geschikt voor kinderen. Opvanghuizen die wel geschikt zijn, zitten overvol. “We krijgen hier huilende moeders, of gezinnen die vertellen dat ze in de auto slapen.”

door Sabine de Jong

Valerie¹ werkte in een bedrijf dat Chinese loempia's maakt. Toen ze ziek werd, kreeg ze van haar baas te horen dat ze niet meer terug hoefde te komen. Op doorbetalen tijdens haar ziekte hoefde ze al helemaal niet te rekenen. Al snel kwamen de aanmaningsbrieven van de woningbouwvereniging. Uiteindelijk moest ze haar woning verlaten vanwege een te grote huurschuld. Valerie kwam op straat terecht – samen met haar zeven maanden oude baby.

ONGESCHIKT VOOR KINDEREN

Valerie is niet de enige moeder die met haar kind op straat belandde. Een inventariserend onderzoek van Defence for Children in de vier grote steden van Nederland (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) laat zien dat de beschikbare opvangplekken schaars zijn en dat de vraag enorm is. Van de in totaal 47 benaderde opvangplekken zijn er twaalf geschikt voor gezinnen met kinderen. Vrijwel alle twaalf opvangplekken hebben wachtlijsten. De meeste opvangadressen zijn niet geschikt voor gezinnen met minderjarige kinderen. Ze zijn bedoeld voor

mensen met psychiatrische problemen of een drank- of drugsverslaving. Bij sommige opvangplekken zijn moeders met kinderen welkom, maar moeten vaders elders onderdak zoeken. En er zijn opvangplekken waar jongens ouder dan zes jaar niet toegelaten worden. Zodra een zoon zes jaar is geworden, moet het hele gezin de opvang verlaten.

OP STRAAT WONEN

Margreet Fresen, specialist Kind en Gezin van opvangorganisatie de Tussenvoorziening in Utrecht, is bezorgd: “Het is vaak zo ontzettend schrijnend. We krijgen huilende moeders of gezinnen die vertellen dat ze in de auto slapen.” Bij de afdeling centrale aanmelding van de Tussenvoorziening moeten ze soms wel zes gezinnen per week afzeggen. “Voor heel Utrecht zijn er welgeteld twee opvangplekken geschikt voor gezinnen met kinderen. Dat is natuurlijk veel te weinig.” De Kessler Stichting in Den Haag weigerde in 2010 zes gezinnen omdat er geen plek was, in 2011 was dat aantal opgelopen tot 35. Het percentage afwijzingen met als reden ‘geen plek’

liep daarmee op van 9 procent in 2010 tot bijna 27 procent in 2011². “En we zien dit percentage in 2012 alleen nog maar stijgen”, vertelt Marcella Haak, sectormanager kortdurende zorg bij de Kessler Stichting. Ook in Amsterdam is deze situatie bekend. Hoewel opvangorganisatie HVO Querido in Amsterdam geen cijfers bijhoudt, merken ze er wel een toename van het aantal aanmeldingen. De stichting krijgt elke dag wel een telefoontje van een gezin dat op straat staat. Konden gezinnen vroeger binnen twee á drie maanden geplaatst worden, nu duurt dat soms bijna een jaar. Dit betekent dat gezinnen met kinderen letterlijk op straat wonen voor zij een plek krijgen in de opvang.

“ALLES ZAT VOL”

De destijds dakloze Valerie geeft de feiten een gezicht. Toen ze haar huis uit werd gezet klopte ze aan bij de officiële opvangadressen in Amsterdam die ze via de GGD doorkreeg. “Alles zat vol”, vertelt Valerie. “Ik heb echt een enorme lijst met telefoonnummers gebeld maar nergens was plek.”

Foto: Marcel van den Bergh/Hollandse Hoogte

Valeries baby is veel te vroeg geboren en had longproblemen. “Ik maakte me heel veel zorgen over mijn baby.” Valerie belde uiteindelijk met de zusters van Moeder Teresa in Amsterdam, een particuliere noodopvang voor vrouwen. “Daar kon ik gelukkig terecht.” Maar de locatie bood alleen 's nachts onderdak. Overdag moest ze met haar baby de opvang verlaten. “We zwierven van winkel naar winkel omdat het daar warm was en buiten koud.”

INGRIJPENDE GEVOLGEN

Opgroeien zonder een dak boven je hoofd heeft ingrijpende gevolgen voor het leven van een kind. Je huiswerk maken, spelen na schooltijd, of iets simpels als even ontspannen op de bank: voor een kind zonder huis zijn die zaken niet meer vanzelfsprekend. En met de wintermaanden in zicht loopt ook de gezondheid van deze kinderen groot risico. Defence for Children maakt zich zorgen om deze grove schending van kinderrechten. “Als kinderen op straat leven omdat hun ouders de huur niet meer kunnen betalen, komt hun ontwikkeling in gevaar. Dat is in strijd met het recht op een goede ontwikkeling, maar ook met het recht op een

passende levensstandaard”, zegt Aloys van Rest, directeur van Defence for Children.

DE CRISIS ALS OORZAAK

Valerie verloor haar baan en kon daardoor haar huur niet meer betalen. Ze is niet de enige. Een groot deel van de opvangcentra noemt de financiële crisis als oorzaak dat mensen geen onderdak meer hebben. De financiële crisis zorgt van twee kanten voor problemen. Aan de ene

kant verliezen ouders sneller hun baan en kunnen ze de woonlasten niet meer opbrengen. Aan de andere kant zit de woningmarkt zo goed als op slot. Dat laatste zorgt ervoor dat gezinnen niet kunnen doorstromen van de crisisopvang naar een reguliere woning. Uitwijken naar een andere gemeente is ook geen oplossing. Caroline de Groot werkt als jurist voor daklozen voor de Diaconie in Amsterdam en loopt hier

STEEDS MEER ARMOEDE

Als ouders de huur niet meer kunnen betalen, groeit een kind op in armoede. Het Armoedesignalement 2011 brengt armoede in Nederland in kaart. Uit het rapport komt naar voren dat:

- armoede in 2012, net als het jaar daarvoor, naar verwachting met 0,4 procentpunt zal stijgen;
- woonlasten en onderhoud aan woning en tuin in 2010 de grootste uitgavenpost waren;
- armoede het meeste voorkomt in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag;
- eenoudergezinnen met minderjarige kinderen in 2010 het meest te maken hadden met armoede;
- een derde van de groep Nederlanders die valt onder het criterium ‘arm’, uit minderjarige kinderen bestaat.

Bron: CBS/SCP, Armoedesignalement 2011

geregeld tegenaan. “In Amsterdam is geen woning te krijgen. Maar een huis vinden in een andere gemeente, waar soms wel plek is, mislukt meestal omdat iemand niet voldoet aan de regels voor regio-binding.” Zonder aantoonbare binding, zoals werk, behandeling of school, wordt iemand niet gezien als ‘inwoner’. Een gemeente mag dan een verzoek om opvang weigeren.

ONDERHANDELEN

Caroline de Groot hielp ook Valerie en haar baby. Die zaten toen al geruime tijd bij de opvanglocatie van de zusters, terwijl ze daar eigenlijk maar maximaal een maand mochten blijven. “Ik was bezorgd over de toestand van de baby”, zegt De Groot. “Kinderen die te vroeg geboren worden, zoals de zoon van Valerie, hebben vaak allerlei gezondheidsproblemen. Dan is het nog belangrijker dat je een gezonde leefomgeving hebt.” De Groot belde de gemeente om te overleggen over een urgentieverklaring voor

een sociale huurwoning. “De regels daarvoor zijn ontzettend streng. Je krijgt alleen een urgentieverklaring bij heel grote nood, en dan meestal alleen nog als je schoolgaande kinderen hebt.” Voor Valerie boekte De Groot succes: moeder en kind wonen nu in een huurwoning. Zo’n succes is helaas zeldzaam. De Groot denkt geregeld terug aan zaken waarin het onderhandelen niet lukte. Bijvoorbeeld bij het gezin dat in de auto sliep, of een hoogzwangere moeder die met haar tweejarige peuter op een betonnen vloer van een garagebox moest slapen. “Ik kon de rechter niet overtuigen dat er hier sprake was van een schrijnende zaak.” De Groot was een keer aanwezig toen een gezin de woning werd uitgezet. “Dat is ontzettend naar om te zien. Er komt een grote vrachtwagen voorrijden, ze leggen een matras voor de deur en dan worden de spullen van vier hoog naar beneden gegooid. Ik zie nog voor me hoe het zelfgemaakte kinderbedje door de lucht vloog.”

Foto: Photo News/Hollandse Hoogte

WAT MOET ER GEBEUREN?

Right! vroeg de opvanglocaties wat er moet gebeuren om te voorkomen dat gezinnen met minderjarige kinderen op straat belanden. De meest gegeven antwoorden waren:

Meer, veel meer opvangplekken

Huizen, kamers, leegstaande panden. Zowel voor de eerste crisisopvang als voor de doorstroom. De opvangplekken moeten geschikt zijn om het hele gezin op te vangen (vader, moeder en kinderen).

Eerder ingrijpen bij financiële problemen

Er moet vooral worden voorkomen dat mensen hun huis kwijtraken. Wees alerter op financiële problemen. Grijp sneller in, bijvoorbeeld via een financieel bewindvoerder, en help zo bij opstapelende schulden.

Wees minder streng bij urgentieverklaringen

Versoepel de regels voor urgentieverklaringen voor sociale huurwoningen. Op dit moment krijgen vaak alleen gezinnen met schoolgaande kinderen een urgentieverklaring.

Criteria voor opvang versoepelen

Voor veel opvangplekken geldt een OGGZ (Openbare Geestelijke Gezondheidszorg)-criterium. Dat betekent dat er sprake moet zijn van meerdere problemen, ook op psychisch vlak. Als een gezin alleen een huurschuld heeft, voldoet het niet aan dit criterium. Ook de eisen rondom regiobinding blokkeren soms de toegang tot opvang.

Zet kinderen niet op straat

Er moeten regels komen waardoor gemeenten verplicht worden om te voorzien in een andere woonvorm als een kind op straat belandt.

OPVANG VOOR IEDER KIND

Valerie en haar baby hebben onderdak, maar voor veel gezinnen met kinderen lukt het niet om opvang te vinden. De komende maanden zal Defence for Children dan ook verder onderzoeken hoe vaak gezinnen met kinderen op straat belanden. Daarnaast wordt er bij de politiek gelobbyd om te zorgen dat ieder kind een dak boven zijn hoofd krijgt. ■

1 Valerie werkte graag mee aan dit artikel omdat ze hoopt dat haar verhaal helpt dit soort toestanden in de toekomst te voorkomen. Haar echte naam wil ze liever privé houden, daarom is de naam Valerie fictief.

2 In 2010 meldden zich bij de Kessler Stichting in Den Haag 110 gezinnen voor opvang. 67 daarvan kregen geen opvang bij de stichting. Soms omdat er onderdak bij bijvoorbeeld familie werd gevonden, soms omdat het gezin geen binding had met de regio. De stichting wees zes gezinnen af omdat er geen plek was in de crisisopvang. In 2011 meldden zich meer gezinnen dan het jaar ervoor: 164. Daarvan kregen 131 gezinnen te horen dat zij op zoek moesten naar een andere plek. Ook nu waren er weer verschillende redenen om geen onderdak te verlenen, maar bij 35 gezinnen was de reden dat de opvang vol zat.